FOOD and HEALTH

FOOD and HEALTH
E-ISSN 2602-2834

Food and Health 12(4), 350-361 (2026) • https://doi.org/10.3153/FH26027

Research Article

Enflasyon tabağımızda: Gıda fiyatlarındaki artışın diyet kalitesine yansımaları

Sevinç EŞER DURMAZ[1], Alev KESER[2], Cansu ERGENÇ ÖZDAŞ[3]

Cite this article as:
Eşer Durmaz, S., Keser, A., Ergenç Özdaş, C. (2026). Enflasyon tabağımızda: Gıda fiyatlarındaki artışın diyet kalitesine yansımaları. *Food and Health*, 12(4), 350–361. https://doi.org/10.3153/FH26027

[1] Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Kırıkkale, Türkiye

[2] Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

[3] Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ORCID IDs of the authors:
S.E.D. 0000-0002-2425-1715
A.K. 0000-0003-2620-6747
C.E.Ö. 0000-0002-4722-0911

Submitted: 11.02.2026
Revision requested: 16.04.2026
Last revision received: 26.04.2026
Accepted: 20.06.2026
Published online: 29.09.2026

Correspondence:
Sevinç EŞER DURMAZ
E-mail: sevinceser@kku.edu.tr

© 2026 The Author(s)

Available online at
http://jfhs.scientificwebjournals.com

ÖZ

Son yıllarda gıda fiyatlarındaki sürekli artış nedeniyle ortaya çıkan gıda enflasyonu, yaşamın her alanını etkilediği gibi beslenme kalitesini de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu araştırmanın amacı, gıda enflasyonu ile beslenme davranışı ve diyet kalitesi arasındaki ilişkiyi gelir durumu açısından değerlendirmektir. Araştırma, Ankara Üniversitesi'nde, gönüllü, gıda alışverişi yapan, 19-64 yaş arası 275 birey ile yürütülmüştür. Diyet kalite indeksini (DKİ) hesaplamak için 24 saatlik geriye dönük besin tüketim kaydı, gıda enflasyonunun beslenme davranışına etkisi (GEBDE) ölçeği ve bireylere ait bilgiler yüz yüze anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizleri, tanımlayıcı istatistikler ve Pearson korelasyon analizi SPSS 26.0 programı kullanılarak yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin %61.1'i (n=168) kadın, %38.9'u (n=107) erkektir. Bireylerin %31.3'ü gelirinin giderinden düşük olduğunu, %39.6'sı gelirinin giderine eşit olduğunu, %29.1'i ise gelirinin giderinden fazla olduğunu ifade etmiştir (χ^2=4.439, p=0.109). Gıda satın alırken bireylerin en çok dikkat ettikleri özellikler gıdanın tazeliği ve gıdanın fiyatıdır (%74.5 ve % 63.3). Bireylerin %69.8'i gıda enflasyonunun beslenme alışkanlıklarını değiştirdiğini ifade ederken, %49.5'i daha uygun fiyatlı besinleri tercih ettiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, gelirinin giderinden fazla olduğunu ifade eden bireylerin diğer gelir düzeyi gruplarına kıyasla GEBDE toplam puanı daha düşüktür, DKİ toplam puanı ise daha yüksektir (F: 12.458, $p<0.001$; F:4.125; p=0.017). Sonuç olarak, sosyoekonomik düzeyi yüksek bireylerin gıda enflasyonundan daha az etkilendiği ve diyet kalitelerinin daha iyi olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme, Diyet kalitesi, Gıda enflasyonu

ABSTRACT

Inflation on our plates: Reflections of rising food prices on diet quality

In recent years, food inflation resulting from the continuous increase in food prices has affected all aspects of daily life and may also negatively influence nutritional quality. The aim of this study was to evaluate the relationship between the effect of food inflation on dietary behavior and diet quality according to income status. The study was conducted at Ankara University with 275 volunteer individuals aged 19–64 years who were responsible for food purchasing. Data were collected through face-to-face questionnaires, including a 24-hour dietary recall to calculate the Diet Quality Index (DQI), the Scale for the Effect of Food Inflation on Nutrition Behavior (EFINUB), and a form on sociodemographic characteristics. Statistical analyses were performed using descriptive statistics and Pearson correlation analysis with SPSS version 26.0, and statistical significance was set at $p<0.05$. Of the participants, 61.1% (n=168) were female, and 38.9% (n=107) were male. Regarding income status, 31.3% reported that their income was lower than their expenses, 39.6% stated that their income was equal to their expenses, and 29.1% indicated that their income was higher than their expenses (χ^2=4.439, p=0.109). The most important factors considered when purchasing food were freshness and price (74.5% and 63.3%, respectively). While 69.8% of participants reported that food inflation had changed their eating habits, 49.5% stated that they preferred lower-priced foods. Individuals whose income exceeded their expenses had significantly lower EFINUB total scores and higher DQI total scores compared to other income groups (F=12.458, $p<0.001$; F=4.125, p=0.017). In conclusion, individuals with higher socioeconomic status appear to be less affected by food inflation and to have better diet quality.

Keywords: Nutrition, Diet quality, Food inflation

Giriş

Gıda maliyetlerinin beslenme kalitesini etkilediği, bununla birlikte sağlık üzerinde ortaya çıkan sosyal eşitsizliklere neden olduğu bilinmektedir. Düşük gelir düzeyine sahip bireylerin, yüksek gelir düzeyine sahip bireylere kıyasla daha ucuz ancak daha düşük kalitede bir beslenme tarzına sahip oldukları, bu durumun da olumsuz sağlık sonuçlarına neden olduğu belirtilmektedir (Darmon et al., 2015). Yapılan çalışmalar sağlıklı bir beslenme modelinin maliyetinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Bukambu et al., 2020; Monsivais et al., 2015). Yetişkin bireyler ile yapılan bir çalışmada yüksek diyet kalitesi, yüksek diyet maliyeti ile ilişkilendirilmiş, gıda fiyatlarının bireylerin diyetlerini iyileştirmeyi ve diyet ile ilişkili kronik hastalıkları önlemeyi amaçlayan plan ve politikaların içerisinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Bouzas et al., 2023). Benzer şekilde başka bir çalışmada da gıda fiyat politikalarının beslenme kalitesini artırabileceği gösterilmiştir (Darmon et al., 2014). Kentsel ve kırsal bölgelerde diyet maliyeti ile diyet kalitesinin kıyaslandığı bir çalışmada, diyet maliyetinin kentsel bölgelerde diyet kalitesi ile pozitif yönde ilişkili olduğu, diyet kalitesini tüm bölgelerde iyileştirebilmek için sağlıklı beslenme maliyetlerinin düşürülmesi gerektiği belirtilmektedir (Curi-Quinto et al., 2022).

Gıda ve Tarım Örgütü, Dünya Bankası Veri Grubu'nun desteğiyle sağlıklı beslenmenin maliyeti ve karşılanabilirliğine ilişkin tahminleri izlemekte ve Gıda ve Tarım Örgütü Kurumsal İstatistik Veritabanı (FAOSTAT) platformunda yayınlamaktadır. Bu göstergeler, insanların beslenme gereksinimlerini karşılamak için yerel olarak mevcut gıdaları kullanarak en düşük maliyetle (ekonomik) sağlıklı beslenmeye erişimine ilişkin kanıtlar sunmaktadır. Dünya genelinde 2021 yılında sağlıklı beslenmenin maliyetine ilişkin küresel tahmin, 2020'ye kıyasla %4.3 artışla kişi başına günlük 3.66 satın alma gücü paritesi (SAGP) doları olduğu belirtilmektedir. Sağlıklı beslenmenin maliyeti, 2020-2021 yılları arasında Kuzey Amerika ve Avrupa dışındaki tüm bölgelerde gıda enflasyonundaki artışın etkisiyle %5'ten fazla artmıştır (Karşılanabilirliği tahmin etmek için, sağlıklı beslenmenin maliyeti, gıda dışı ihtiyaçlar hesaba katıldıktan sonra ülke gelir dağılımlarıyla karşılaştırılmıştır). Gıda ve Tarım Örgütü, 2024 yılında dünya nüfusunun %31.9'unun sağlıklı beslenmeye gücünün yetmediğini ifade etmektedir (FAO, 2025). Afrika kıtasında Malavi'de yapılan güncel bir çalışma, son 12 ayda besleyici diyet maliyetlerinin önemli ölçüde arttığını ve nüfusun çoğunluğunun uygun fiyatta besleyici bir diyete erişemediğini göstermektedir (Rana et al., 2023).

Beslenme ve diyet kalitesinin iyileştirilememesi sonucunda tedavi maliyetleri ve üretkenlik kayıpları ile ilişkili ekonomik yükün dünya çapında 2030 yılında 1.3 trilyon ABD dolarına ulaşabileceği; bu durumun da düşük gelirli ülkeleri ve halihazırda harcamaları karşılama kapasitesi daha az olan savunmasız nüfusları orantısız bir şekilde etkileyebileceği belirtilmektedir (FAO, 2025). Bu çalışmada bireylerin sosyoekonomik düzeylerine göre gıda enflasyonunun beslenme davranışına etkisi ile diyet kalitesinin ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırmanın Yeri ve Örneklem

Araştırma kapsamında, Gıda Enflasyonunun Beslenme Davranışına Etkisi Ölçeği ile bireylere ait sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, sosyoekonomik düzey vb.), sağlık durumu, beslenme alışkanlıkları ve 24 Saatlik Geriye Dönük Besin Tüketim Kaydı Formunu içeren anket, araştırmacı tarafından katılımcılara Haziran-Eylül 2023 tarihleri arasında yüz yüze uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğünün yeterliliği G*Power 3.1 kullanılarak hesaplanmıştır. Küçük ila orta düzeyde bir etki büyüklüğü ($f^2 = 0,05$), $\alpha = 0,05$ ve %95'lik istatistiksel güç varsayılarak, gerekli minimum örneklem büyüklüğü $n = 262$ olarak hesaplanmıştır. Araştırma, Ankara Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksekokullarda, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, gıda alışverişi yapan ve 19-64 yaş arası 275 yetişkin birey ile yürütülmüştür. Araştırmaya, sağlıklı iletişim kurabilen, gönüllü sağlıklı yetişkin bireyler dahil edilmiştir. Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmeyen, kronik hastalığı olan, gıda alışverişi yapmayan ve vegan/vejetaryen bireyler çalışma kapsamına alınmamıştır. Bireylere, kurum izni ve etik kurul izni alındıktan sonra Ankara Üniversitesi fakülte ve yüksekokullarında rastgele ulaşılmıştır; olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak gönüllü olanlara ve aydınlatılmış onam formunu imzalayan bireylere yüz yüze anket uygulanmıştır.

24 Saatlik Geriye Dönük Besin Tüketim Kaydı Formu

Araştırmaya katılan bireylerin günlük enerji ve besin öğeleri alımlarını değerlendirmek ve hesaplamak amacıyla, 24 saatlik geriye dönük besin tüketim kaydı alınmıştır. Araştırmacı tarafından araştırmaya katılan bireylerin 24 saatlik besin tüketim kaydı, "Yemek ve Besin Fotoğraf Kataloğu" kullanılarak doldurulmuştur. Bununla birlikte, yemeklerin porsiyonlarına giren besin miktarlarının belirlenmesinde 'Standart Yemek Tarifeleri' kitabı kullanılmıştır. Besin tüketim kaydı verilerinin analizinde, Türkiye için geliştirilen "Bilgisayar Destekli Beslenme Programı, Beslenme Bilgi Sistemleri Paket Programı (BEBİS)" kullanılmış (BEBİS, 2010) ve analizler DKİ-U puanına göre sınıflandırılmıştır (Kim et al., 2003)

Diyet Kalite İndeksi-Uluslararası (DKİ-U)

Diyet kalitesinin belirlenmesinde kullanılan DKİ-U (Diyet Kalite İndeksi Uluslararası/International), kronik hastalıklarla olan ilişkiyi göstermenin yanı sıra yetersiz beslenme sorunlarını da belirleyen, sağlığın ve beslenme kalitesinin takip edilmesinde etkili olan uluslararası bir indekstir (Kim et al., 2003). Diyet kalitesinin hesaplanabilmesi için araştırmaya katılan bireylerin 24 saatlik besin tüketim kayıtları BEBİS programı ile analiz edilmiştir. DKİ-U; çeşitlilik, yeterlilik, ölçülülük ve genel denge olmak üzere dört kısımdan oluşmaktadır. Çeşitlilik; genel besinlerin çeşitliliği ve protein açısından çeşitlilik olmak üzere iki şekilde değerlendirilmektedir. Yeterlilik; meyve, sebze, tahıllar, posa, protein, demir, kalsiyum, askorbik asit alım düzeyleri olarak belirlenmektedir. Günlük diyet alımı önerileri (Recommended Dietary Allowances-RDA) verileri referans olarak kullanılmaktadır ("Recommended Dietary Allowances: 10th Edition," 1989). Ayrıca "Türkiye'ye Özgü Beslenme Rehberi" önerilerinde yer alan porsiyon ölçülerinden yararlanılmıştır (TÜBER, 2022). Ölçülülükte; toplam ve doymuş yağ, kolesterol, sodyum, besleyici değeri olmayan besinler değerlendirilmektedir. Genel dengede; karbonhidrat, protein, yağ oranı ile yağ asit oranı hesaplanmaktadır. Diyet kalite indeksi toplam puanı en fazla 100; çeşitlilik en fazla 20, yeterlilik 40, ölçülülük 30 ve genel denge ise 10 puan üzerinden hesaplanmaktadır. Diyet kalite indeksinin bileşenlerinden elde edilen puanların toplanmasıyla toplam DKİ-U puanı belirlenmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin DKİ-U puanları iyi (81-100 puan), orta (kabul edilebilir düzeyde, 51-80 puan) ve kötü (0-50 puan) olarak değerlendirilmiştir (Kim et al., 2003).

Gıda Enflasyonunun Beslenme Davranışına Etkisi Ölçeği (GEBDE)

Eşer Durmaz ve ark. (2025) tarafından geliştirilen beşli Likert tipindeki ölçek, gıda enflasyonunun beslenme davranışları üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar: besin tüketimi boyutu, gıda güvencesizliği boyutu, panik alışverişi boyutu ve bütçe boyutudur. Her boyut kendi başına da puanlandırılabilir. Ters puanlandırılan madde bulunmamaktadır. Ölçek puanlandırılırken ölçekten alınan puanlar arttıkça gıda enflasyonunun beslenme davranışına etkisinin arttığı görülmektedir. GEBDE Ölçeği 36 maddeden oluştuğundan, ölçekten alınabilecek en düşük puan 36, en yüksek puan ise 180'dir. En düşük ve en yüksek puanlar sırasıyla besin tüketim boyutu için 11-22, gıda güvencesizliği boyutu için 5-25, panik alışverişi boyutu için 6-30, bütçe boyutu için ise 3-15'tir. Ölçeğin açıklanan varyans sonuçlarına göre ölçeğin dört boyutunun toplam varyansın %69.8'ini açıkladığı belirlenmiştir. Geliştirilen ölçeğin faktör yükleri 0.407-0.917 arasında değişmektedir. Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) değeri 0.974 olup ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu belirlenmiştir (Eşer Durmaz et al., 2025).

İstatistiksel Analizler

Verilerin istatistiksel analizleri SPSS 26.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerde değişkenler için ortalama ± standart sapma ve yüzde (%) değerleri verilmiştir. Araştırmada ikili grupların ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Üç ve daha fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) uygulanmış; anlamlı farklılık saptandığında gruplar arası ikili karşılaştırmalar için post-hoc analiz yapılmıştır. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare testi kullanılmıştır. Bağımlı değişken üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisini değerlendirmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon modelinin uygunluğu R^2 ve düzeltilmiş R^2 değerleri ile değerlendirilmiş; katsayıların istatistiksel anlamlılığı t testi ile incelenmiştir. Model varsayımları kapsamında normallik, çoklu doğrusal bağlantı (VIF), otokorelasyon (Durbin–Watson) ve artıkların homojen varyansı kontrol edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırma, Ankara Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksekokullarda görev yapan 275 akademik ve idari personel ile, sosyoekonomik düzeye göre gıda enflasyonunun beslenme davranışına etkisi ölçeği ile diyet kalite indeksi arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin %61.1'i (n=168) kadın, %38.9'u (n=107) erkek olup; kadınların yaş ortalaması 32.9±8.26 yıl, erkeklerin ise 35.1 ±9.65 yıldır (t=-2.017, p=0.045). Eğitim durumuna göre katılımcıların %13.1'i (n=36) ortaokul/lise, %38.5'i (n=106) üniversite, %48.4'ü (n=133) yüksek lisans/doktora mezunudur (χ^2=0.861, p=0.650). Bireylerin %60.0'ı (n=165) evli, %40.0'ı (n=110) bekardır (χ^2=0.041, p=0.840). Yaşam şekli incelendiğinde, katılımcıların %83.3'ünün (n=229) ailesiyle birlikte, %16.7'sinin (n=46) aile dışında (tek başına veya arkadaşlarıyla) yaşadığı belirlenmiştir (χ^2=0.001, p=0.973). Sosyoekonomik düzey açısından katılımcıların %31.3'ü (n=86) gelirinin giderinden düşük, %39.6'sı (n=109) gelirinin giderine eşit, %29.1'i (n=80) gelirinin giderinden fazla olduğunu ifade etmiştir. Sosyoekonomik düzey açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (χ^2=4.439, p=0.109) (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylerin genel özellikleri

Değişken	Kadın (n=168)	Erkek (n=107)	Toplam (n=275)	Test	p
Yaş (yıl), Ort ±SS	32.9±8.26	35.1±9.65	33.7±8.87	t=-2.017	0.045
Eğitim durumu				$\chi^2(2)=0.861$	0.650
Ortaokul/Lise	21 (12.5)	15 (14.0)	36 (13.1)		
Üniversite	62 (36.9)	44 (41.1)	106 (38.5)		
Yüksek Lisans/Doktora	85 (50.6)	48 (44.9)	133 (48.4)		
Medeni durum				$\chi^2(1)=0.041$	0.840
Evli	100 (59.5)	65 (60.7)	165 (60.0)		
Bekar	68 (40.5)	42 (39.3)	110 (40.0)		
Yaşam şekli				$\chi^2(1)=0.001$	0.973
Ailesi ile birlikte	140 (83.3)	89 (83.2)	229 (83.3)		
Aile dışı (Tek başına/ Arkadaşları ile)	28 (16.7)	18 (16.8)	46 (16.7)		
Hanede yaşayan birey sayısı				$\chi^2(4)=0.959$	0.916
1	22 (13.1)	15 (14.0)	37 (13.5)		
2	36 (21.4)	20 (18.7)	56 (20.4)		
3	31 (18.5)	24 (22.4)	55 (20.0)		
4	45 (26.8)	26 (24.3)	71 (25.8)		
≥5	34 (20.2)	22 (20.6)	56 (20.4)		
Sosyoekonomik düzey				$\chi^2(2)=4.439$	0.109
Geliri giderinden düşük	60 (35.7)	26 (24.3)	86 (31.3)		
Geliri giderine eşit	60 (35.7)	49 (45.8)	109 (39.6)		
Geliri giderinden fazla	48 (28.6)	32 (29.9)	80 (29.1)		
Hane içine giren aylık toplam gelir (₺)				$\chi^2(5)=7.241$	0.203
0–20000	6 (3.6)	10 (9.3)	16 (5.8)		
20001–30000	24 (14.3)	19 (17.8)	43 (15.6)		
30001–40000	32 (19.0)	16 (15.0)	48 (17.5)		
40001–50000	31 (18.5)	15 (14.0)	46 (16.7)		
50001–60000	22 (13.1)	19 (17.8)	41 (14.9)		
60001 ve üzeri	53 (31.5)	28 (26.2)	81 (29.5)		
Beslenmeye ayrılan aylık ortalama bütçe (₺)				$\chi^2(5)=5.917$	0.314
0–3000	14 (8.3)	8 (7.5)	22 (8.0)		
3001–4000	21 (12.5)	7 (6.5)	28 (10.2)		
4001–5000	31 (18.5)	20 (18.7)	51 (18.5)		
5001–6000	35 (20.8)	16 (15.0)	51 (18.5)		
6001–7000	22 (13.1)	17 (15.9)	39 (14.2)		
7001 ve üzeri	45 (26.8)	39 (36.4)	84 (30.5)		

Not: Sürekli değişkenler için bağımsız örneklem t-testi, kategorik değişkenler için Pearson χ^2 testi kullanılmıştır; veriler Ort ±SS ve n(%) olarak sunulmuştur; $p < 0.05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin gıda satın alırken dikkat ettikleri özellikler incelendiğinde; gıdanın taze ve organik olmasına kadınların, erkeklere kıyasla daha fazla önem verdiği görülmüş ve bu farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0.002 ve p=0.007). Gıda satın alırken erkeklerin kadınlara kıyasla gıdanın fiyatına daha fazla dikkat ettikleri belirlenmiştir (p=0.017). Marka/reklam ve ambalaj özelliklerinde ise kadınların daha fazla önem verdiği ve bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (p=0.004 ve p=0.038) (Tablo 2).

Tablo 2. Bireylerin gıda alışverişlerine ilişkin bilgileri

Gıda alışverişini çoğunlukla yaptığı yer*	Kadın (n=168) n (%)	Erkek (n=107) n (%)	Toplam (n=275) n (%)	P; χ^2
Market	76 (45.2)	44 (41.1)	120 (43.6)	0.502; 0.450
Süpermarket	66 (39.3)	49 (45.8)	115 (41.8)	0.286; 1.138
Semt pazarı	58 (34.5)	37 (34.6)	95 (34.5)	0.992; 0.00
Ekolojik Pazar	5 (3.0)	0 (0.0)	5 (1.8)	0.072; 3.243
İnternet/online uygulamalar	28 (16.7)	8 (6.5)	35 (12.7)	0.014*; 6.033
Gıda satın alırken en çok dikkat edilen özellik*				
Tazelik	136 (81.0)	69 (64.5)	205 (74.5)	0.002*; 9.341
Lezzet	73 (43.5)	49 (45.8)	122 (44.4)	0.703; 0.145
Dış Görünüş	19 (11.3)	7 (6.5)	26 (9.5)	0.188; 1.736
Organik olması	49 (29.2)	16 (15.0)	65 (23.6)	0.007*; 7.316
Besin değeri	51 (30.4)	20 (18.7)	71 (25.8)	0.031*; 4.645
Fiyatı	97 (57.7)	77 (72.0)	174 (63.3)	0.017*; 5.692
Markası/Reklamı	36 (21.4)	9 (8.4)	45 (16.4)	0.004*; 8.093
Ambalajı	10 (6.0)	1 (0.9)	11 (4.0)	0.038*; 4.286

*Katılımcılar sorulara birden fazla yanıt vermiştir.

Araştırma kapsamında bireylere son zamanlarda gıda enflasyonu nedeniyle beslenme alışkanlıklarının değişme durumu sorgulanmış, bireylerin %69.8'i gıda enflasyonunun beslenme alışkanlıklarını değiştirdiğini ifade etmiştir. Bu bireylerin %49.5'i daha uygun fiyatlı gıdaları tercih etmeye başladığını, %22.4'ü gıda çeşitliliğini azalttığını, %13.0'ü gıda miktarını azalttığını belirtmektedir. Gıda enflasyonu nedeniyle bireylerin %27.3'ü ana öğünü atlamak zorunda kaldıklarını belirtmiş, tüketilmeyen ana öğünün sıklıkla öğle öğünü (%58.7) ve sonrasında kahvaltı öğünü (%28) olduğu görülmektedir. Gıda enflasyonu nedeniyle ara öğün tüketiminde azalma oranı erkeklerde kadınlara kıyasla daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p=0.034). Bireylerin %36.7'si gıda enflasyonu nedeniyle ana/ara öğünde tükettikleri yiyecek miktarının azaldığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte kadınların %91.7'sinin diyet kalitesinin kötü, %8.3'ünün ise orta düzeyde olduğu belirlenmiş, erkeklerin ise %86.9'unun diyet kalitesinin kötü, %13.1'inin ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Erkeklerin diyet kalite indeksinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p = 0.204, t = 1.613) (Tablo 3).

Sankey diyagramı, cinsiyet ve gelir düzeyine göre bireylerin beslenme alışkanlıklarındaki değişiklikleri görselleştiren bir veri akışını temsil etmektedir. Gelir düzeyi, bireylerin beslenme alışkanlıklarını önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Düşük gelir düzeylerindeki bireylerin beslenme alışkanlıklarının gıda enflasyonundan daha fazla etkilendiği anlaşılmaktadır (Şekil 1).

Araştırma kapsamında gelir düzeyinin giderinden fazla olduğunu ifade eden bireylerin GEBDE toplam puanları daha düşüktür, DKİ toplam puanları daha yüksektir (F: 12.458, p<0.001; F: 4.125; p=0.017). Analiz öncesinde grup bazında normallik Shapiro–Wilk testi ile, varyans homojenliği ise Levene testi ile değerlendirilmiştir. Varyans homojenliği sağlanan değişkenlerde Tukey HSD, sağlanmayan değişkenlerde ise Games–Howell post hoc testi kullanılmıştır. Gruplar arası fark analizi sonucunda, gelirinin giderinden az olduğunu belirten bireylerin GEBDE puanlarının, diğer gruplara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum gelir düzeyi düşük olan bireylerin beslenmesinin gıda enflasyonundan daha fazla etkilenebildiğini ve diyet kalitelerinin daha düşük olduğunu göstermektedir (Tablo 4).

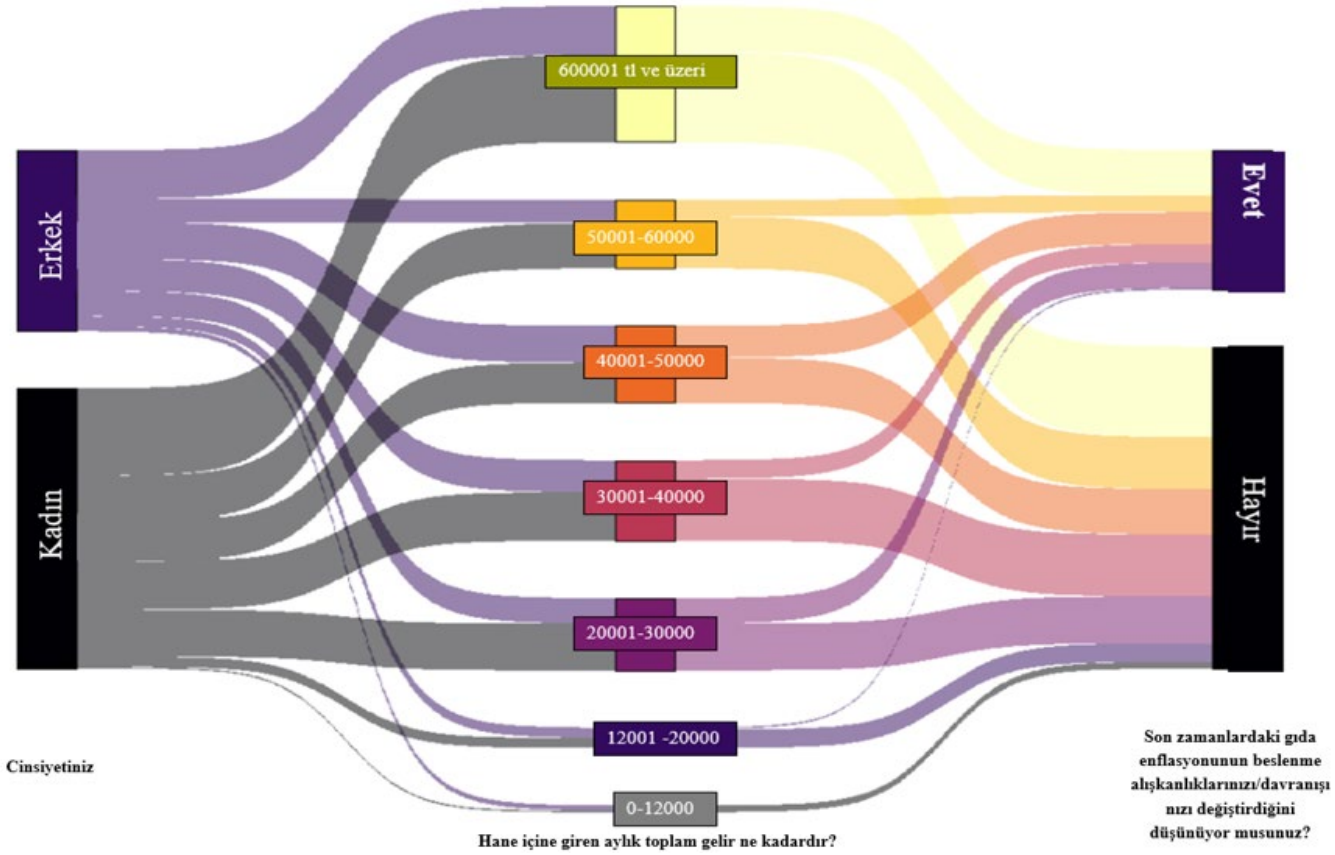
Tablo 5'te DKİ sınıflamasının belirleyicilerine ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları sunulmuştur. Kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F(2,272) = 5.379, p = 0.005), ancak açıklayıcılık düzeyi düşüktür (R^2=0.038; düzeltilmiş R^2=0.031). Analiz sonuçlarına göre sosyoekonomik düzey, DKİ sınıflamasını pozitif ve anlamlı düzeyde yormamaktadır (B=0.054, β=0.137, t=2.303,

p=0.022). Buna karşılık, GEBDE puanının DKİ sınıflamasını negatif ve anlamlı düzeyde etkilediği yorumlanmaktadır (B=-0.029, β=-0.127, t=-2.120, p=0.035). Modelde birden fazla bağımsız değişken yer aldığı için düzeltilmiş R^2 değeri raporlanmış ve bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığı VIF değerleri ile değerlendirilmiştir. VIF değerlerinin 5'in altında olması, çoklu doğrusal bağlantı açısından kabul edilebilir bir düzeye işaret etmektedir (Hair et al., 2019). Bu çalışmada elde edilen VIF değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması, modelde çoklu doğrusal bağlantı sorunu bulunmadığını göstermektedir.

Tablo 3. Bireylerin bazı beslenme alışkanlıklarının gıda enflasyonundan etkilenme durumu ve DKİ sınıflaması

	Kadın (n=168)	**Erkek (n=107)**	**Toplam (n=275)**	**P, χ^2**
Gıda enflasyonunun beslenme alışkanlıklarını değiştirme durumu	**n (%)**	**n (%)**	**n (%)**	
Değişen	117 (69.6)	75 (70.1)	192 (69.8)	0.937
Değişmeyen	51 (30.4)	32 (29.9)	83 (30.2)	0.006
Değişen bireylerde	**n=117**	**n=75**	**n=192**	
Daha uygun fiyatlı besin tercihi	54 (46.2)	41 (54.7)	95 (49.5)	
Gıda çeşitliliğini azaltma	31 (26.5)	12 (16.0)	43 (22.4)	
Gıda miktarını azaltma	15 (12.8)	10 (13.3)	25 (13.0)	
Marka değiştirme	6 (5.1)	3 (4.0)	9 (4.7)	
Paketli gıda tüketimini azaltma	3 (2.6)	3 (4.0)	6 (3.1)	
Semt pazarından alışverişe başlama	8 (6.8)	6 (8.0)	14 (7.3)	
Gıda enflasyonu nedeniyle ana öğün atlamak zorunda kalma durumu				
Atlamak zorunda kalan	41 (24.4)	34 (31.8)	75 (27.3)	0.181
Atlamak zorunda kalmayan	127 (76.6)	73 (68.2)	200 (72.7)	1.791
Öğün atlayan bireylerde atlanan öğün				
Kahvaltı	9 (22.0)	12 (35.3)	21 (28)	0.152
Öğle	24 (58.5)	20 (58.8)	44 (58.7)	3.77
Akşam yemeği	8 (19.5)	2 (5.9)	10 (13.3)	
Ara öğün tüketim durumu değişimi				
Azalan	44 (26.2)	41 (38.3)	85 (30.9)	0.034**
Değişmeyen	124 (73.8)	66 (61.7)	190 (69.1)	4.502
Ana/Ara öğünde tüketilen yiyecek miktarı değişimi				
Azalan	53 (31.5)	48 (44.9)	101 (36.7)	0.073
Artan	4 (2.4)	3 (2.8)	7 (2.5)	5.231
Değişmeyen	111 (66.1)	56 (56.3)	167 (60.7)	
DKİ Sınıflaması				
Kötü	154 (91.7)	93 (86.9)	247 (89.8)	0.204
Orta	14 (8.3)	14 (13.1)	28 (10.2)	1.613

*Pearson ki kare testi uygulanmıştır. **p<0.05 ***DKİ: Diyet kalite indeksi

Şekil 1. Bireylerin gelir düzeyine göre beslenme alışkanlıklarının gıda enflasyonundan etkilenme durumunu gösteren Sankey grafiği

Tablo 4. Bireylerin sosyoekonomik düzeylerine göre GEBDE ve DKİ alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Geliri Giderinden Düşük (n=86) (Ort ±SS)	Geliri Giderine Eşit (n=109) (Ort ±SS)	Geliri Giderinden Fazla (n=80) (Ort ±SS)	F	p
GEBDE Toplam	134.22 ± 18.54	121.51 ± 15.42	114.85 ± 14.21	12.458	<0.001
DKİ Toplam	42.14 ± 8.42	45.32 ± 7.25	48.77 ± 9.12	4.125	0.017
DKİ Çeşitlilik	9.12 ± 3.10	9.85 ± 2.95	10.42 ± 3.05	1.854	0.158
DKİ Yeterlilik	17.22 ± 5.45	20.12 ± 5.12	23.45 ± 5.88	6.442	0.002
DKİ Ölçülülük	8.15 ± 5.44	8.45 ± 5.32	8.32 ± 5.10	0.224	0.799
DKİ Denge	2.82 ± 1.45	3.12 ± 1.62	3.45 ± 1.78	1.985	0.142

Not: GEBDE: Gıda Enflasyonunun Beslenme Davranışına Etkisi Ölçeği; DKİ: Diyet Kalite İndeksi. Veriler ortalama ± standart sapma olarak sunulmuştur. Üç gelir grubu arasındaki karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) kullanılmıştır. Analiz öncesinde her grup için normallik varsayımı Shapiro–Wilk testi ile, varyans homojenliği varsayımı ise Levene testi ile değerlendirilmiştir. Varyans homojenliğinin sağlandığı değişkenlerde gruplar arası ikili karşılaştırmalar için Tukey HSD post hoc testi, varyans homojenliğinin sağlanmadığı değişkenlerde ise Games–Howell post hoc testi uygulanmıştır. $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Tablo 5. DKİ toplam puanının yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	1.051	0.058	—	18.245	<0.001
Sosyoekonomik düzey	0.054	0.023	0.137	2.303	0.022
GEBDE	-0.029	0.014	-0.127	-2.120	0.035

Not: $R^2 = 0.038$; Düzeltilmiş $R^2 = 0.031$; $F(2,272) = 5.379$

Gıda enflasyonunun 2000'li yıllarda artmaya başlaması ve 2019 yılında yaşanan Covid-19 salgınının da etkisiyle en üst düzeylere ulaşması bireyi ve toplumu birçok açıdan etkilemektedir (Huang et al., 2021; Louie et al., 2023). Sürekli artan gıda fiyatları bireylerin alım gücünü düşürmekte, gıda güvencesizliğine yol açarak beslenme ve diyet kalitesi ile ilişkili kronik hastalıkların ve sağlık sorunlarının artmasına neden olmaktadır (Hadley et al., 2012; Iannotti et al., 2012).

Sosyoekonomik düzeyin sağlık, yaşam kalitesi ve beslenme alışkanlıkları üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirtilmekte, ancak literatürde yer alan araştırmalar sınırlıdır (Koçoğlu et al., 2009). Sağlık politikalarında, sağlığı etkileyen sosyoekonomik faktörlerin de incelenmesi ve sağlıkla ilişkisinin belirlenmesi önemli bir gerekliliktir (Kut et al., 2015). Özellikle beslenme araştırmalarında sosyoekonomik eşitsizliklerin malnütrisyon ve beslenme yetersizlikleri ile ilişkilendirildiği görülmekte, düşük sosyoekonomik düzeyin beslenme yetersizliği riskini altı kat artırdığı belirtilmektedir (Besora-Moreno et al., 2020). Araştırmada bireylerin sosyoekonomik düzeylerini %31.3'ü düşük, %39.6'sı eşit olarak ifade etmiş, %29.5'i aylık 600001 ₺ ve üzeri gelirlerinin olduğunu, %30.5'i de aylık 7001 ₺ ve üzeri miktarda beslenmeye bütçe ayırdıklarını bildirmiştir (Tablo 1). Yapılan bir çalışmada, 2021 yılında bireylerin beslenmeye aylık ayırdıkları bütçe miktarının çoğunlukla (%65) 300-1700 ₺ arasında olduğu görülmektedir (Kizilaslan et al., 2023). Türkiye'de kadın bireyler ile yapılan bir çalışmada ise bireylerin %72.1'inin orta gelir düzeyinde, %20.6'sının düşük gelir düzeyinde yer aldığı görülmektedir (Demir et al., 2022). Başka bir çalışmada üniversite personellerinin %43.8'i gelirinin giderine eşit olduğu, %11.4'ü ise gelirinin giderinden düşük olduğu belirlenmiştir (Demirer et al., 2025). Bu araştırma Haziran-Eylül 2023 tarihleri arasında yürütüldüğünden, anket formu oluşturulurken o dönemdeki asgari ücret referans alınarak (12000 ₺) gelir miktarları belirlenmiştir. Bununla birlikte, enflasyonist bir ortamda alım gücü ve ürün fiyatları sürekli değiştiği için beslenmeye ayrılan bütçe de zamana bağlı olarak değişebilmektedir. Üniversitelerde akademik ve idari personelin gelir düzeylerinin orta düzey olarak değerlendirilmesi, düşük sosyoekonomik düzeyin etkilerini belirlemede yetersiz kalmaktadır. Orta düzey sosyoekonomik düzeye rağmen, bireylerde sosyoekonomik düzeyin beslenme davranışını etkilediği söylenebilir.

Gıda alışverişi bireyin ve toplumun güvenli ve sağlıklı besinlere ulaşabilmesinin ilk aşamasıdır (FDA, 2020). Araştırma kapsamında, bireylerin gıda alışverişi yaparken genellikle marketleri ve süpermarketleri tercih ettiği; internet/online alışveriş uygulamalarını tercih eden kadınların oranının erkeklere kıyasla daha fazla olduğu belirlenmiştir (p=0.014). Son yıllarda, özellikle Covid-19 pandemisinden sonra internet/online alışveriş uygulamalarının tercih edilme sıklığının arttığı görülmektedir (Ersoy, 2017; Kalkan, 2021; Tepe et al., 2022). Kamu çalışanları ile yapılan bir çalışmada bireylerin internet alışverişini tercih etme nedenleri arasında birinci sırada (%25) fiyat uygunluğu, daha sonra seçeneklerin çokluğu (%20.4) ve rahat/kolay olması (%18.6) yer almaktadır (Yayar et al., 2012). Yapılan bir çalışmada bireylerin semt pazarını tercih etme nedenlerinin başında uygun fiyat ve ürün çeşitliliği yer almakla birlikte, semt pazarından çoğunlukla taze sebze ve meyve alışverişi yaptıkları belirlenmiştir (Kizilaslan et al., 2023) . Başka bir çalışmada ise bireylerin market tercih nedenleri arasında en önemli faktörlerin indirim kampanyaları ve ürün/marka çeşitliliği olduğu görülmektedir (Uyar et al., 2019). Gıda alışverişini etkileyen en önemli faktörlerden birinin gıda fiyatları olduğu bilinmektedir (Demir et al., 2022). Başka bir çalışmanın verilerine göre besin seçiminde bireyler için tat, fiyat, porsiyon büyüklüğü ve besin değeri belirleyici faktörler olarak belirtilmektedir (Lo et al., 2009). Bununla birlikte, çalışmalara katılan bireylerin özellikleri ve yaşam koşulları gıda alışverişinde tercih nedenlerini etkileyebilmekte, çalışmalar arasında farklılıklar görülebilmektedir. Tüketiciler birçok özelliğe dikkat ederek gıda alışverişi yapabilmektedir. Bu araştırmada kadınların erkeklere kıyasla gıda satın alırken taze ve organik olmasına dikkat ettikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte, kadınların erkeklere kıyasla gıda satın alırken lezzete, dış görünüşe ve besin değerine daha fazla önem verdikleri, erkeklerin ise kadınlara kıyasla gıda fiyatına daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Kadın bireyler ile yapılan bir çalışmada, bireylerin gıda alışverişinde bütçeye uygunluğuna

(%65.3), besleyici özelliğine (%54.5) ve markasına (%38.5) dikkat ettikleri görülmektedir (Demir et al., 2022). Yapılan bazı çalışmalarda bireylerin gıda alışverişinde en çok fiyat faktörüne dikkat ettikleri belirlenmiştir (Budak, 2014; Yılmaz et al., 2009). Değişen yaşam koşullarının ve ekonomik süreçlerin, bireylerin temel gereksinimlerinin ilk sırasında yer alan beslenme için gerekli gıda alışverişinde fiyat faktörünün öne çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Gıda fiyatları, tüketim kalıplarının temel belirleyicisi olup artan gıda fiyatlarının, özellikle düşük ve orta sosyoekonomik düzeyde yer alan toplumlarda, beslenme alışkanlıklarını olumsuz etkilediği görülmektedir (Green et al., 2013). Bu araştırmada da Şekil 1'de görüldüğü üzere düşük gelir düzeyinde yer alan bireyler gıda enflasyonundan daha fazla etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bireylerin %69.8'i gıda enflasyonunun beslenme alışkanlıklarını değiştirdiğini, beslenme alışkanlıklarının değiştiğini ifade eden bireylerin %49.5'i daha uygun fiyatlı besinleri tercih etmeye başladığını belirtmişlerdir (Tablo 3). Yüksek gıda fiyatlarının beslenme miktarını ve kalitesini azalttığı belirtilmektedir (Meerman et al., 2012). Yapılan bir çalışmada, Afrika bölgesindeki kadınlarda hem yetersiz beslenmenin hem de fazla kiloluluk ve obezitenin en önemli nedenlerinden birinin ülkedeki değişken gıda fiyatları olduğu belirtilmektedir (Fajobi et al., 2024). Artan gıda fiyatları ve ekonomik durumlar nedeniyle beslenme alışkanlıklarının değişmesi hem aşırı beslenme hem de yetersiz beslenme sonucu çeşitli kronik hastalık risklerinin artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, malnütrisyon ve malnütrisyon riskinin azaltılmasında ekonomik koşulların ve alım gücünün iyileştirilmesi önemlidir (Dalwood et al., 2020).

Artan gıda fiyatlarının hassas gruplar başta olmak üzere (çocuklar, gebe ve doğurganlık çağındaki kadınlar, yaşlı bireyler) beslenme kalitesini etkilediği bilinmektedir. Beslenme ve diyet kalitesinin azalması, fazla kiloluluk/obezite, beslenme ile ilişkili kronik hastalık riskinin artması ve yetersiz beslenme ile ilişkilendirilmektedir (Damigou et al., 2023; Echouffo-Tcheugui et al., 2019). Araştırma kapsamında gelir düzeyinin giderinden fazla olduğunu ifade eden bireylerin GEBDE toplam puanları daha düşüktür, DKİ toplam puanları daha yüksektir ($p<0.05$). Bununla birlikte, bireylerin çoğunun diyet kalite indeksi yetersiz beslenme (kötü) sınıflamasında yer almaktadır. Sağlıklı beslenme modelinin ve diyet kalitesinin maliyetlerinin daha pahalı olduğu ve artan gıda fiyatlarından etkilendiği yapılan çalışmalarda ifade edilmiştir (Fajobi et al., 2024; Lo YT et al., 2009). Diyet kalitesini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır (Ramón-Arbués et al., 2021) ve artan gıda fiyatları da bu faktörlerden biridir (Darmon et al., 2015). Artan gıda fiyatlarının beslenme ve diyet kalitesini etkileyen faktörlerden biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, GEBDE ölçeğinin fiyat nedeniyle değişen beslenme alışkanlıklarının belirlenmesinde ve gerekli önlemlerin alınmasında bir araç olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda, özellikle şehirlerde yaşayan bireylerin market ve piyasa fiyatlarına daha fazla maruziyet sonucu artan gıda fiyatlarından daha fazla etkilendiği (Hadley et al., 2012), gebe kadınların ve çocukların artan gıda fiyatları nedeniyle diyet kalitelerinin azaldığı ve gıda güvencesizliği riskinin arttığı belirtilmektedir (Miller et al., 2020). Gıda fiyatlarındaki sürekli artış ve sağlıklı gıda fiyatlarının yüksek olması, besin seçimini etkileyen en önemli faktörlerden birinin fiyat olduğu için diyet kalitesinin iyileştirilmesine engel olarak görülmektedir. Bununla birlikte, gıda fiyatlarındaki hızlı artışların birey ve toplumun refah düzeylerini, başta beslenme yetersizlikleri olmak üzere, psikososyal stres, sosyal sermayenin azalması gibi birçok yönden etkileyebileceği belirtilmektedir (Curi-Quinto et al., 2022).

Sonuç

Küresel beslenme alışkanlıklarındaki değişiklikler hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde obezite ve beslenme ile ilişkili kronik hastalık prevalansında artışa neden olmuştur. Artan gıda fiyatları nedeniyle bireylerin temel gereksinimi olan beslenme davranışı etkilenmekte; bu nedenle gıda enflasyonu toplumu ve bireyi etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir. Araştırma bulguları, gelir düzeyi giderinden fazla olan bireylerin GEBDE toplam puanlarının daha düşük, DKİ toplam puanlarının ise daha yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, gelirinin giderinden az olduğunu ifade eden bireylerin GEBDE puanlarının diğer gruplara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, düşük gelir düzeyinde yer alan bireylerin gıda enflasyonu karşısında daha kırılgan bir konumda olduğunu ve ekonomik baskıların beslenme davranışları ile diyet kalitesi üzerinde belirgin bir olumsuz etki yarattığını düşündürmektedir. Özellikle sınırlı ekonomik kaynaklar, daha ucuz ancak besin değeri düşük besinlerin tercih edilmesine yol açarak sağlıklı beslenme örüntülerinin sürdürülmesini zorlaştırabilmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar, sosyoekonomik eşitsizliklerin beslenme kalitesi üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymakta ve düşük gelir gruplarına yönelik beslenme politikalarının ve destekleyici müdahalelerin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, sosyoekonomik düzeyi düşük olan bireylerde gıda enflasyonunun beslenme davranışına etkisinin daha yüksek olduğu ve diyet kalitesinin daha düşük olduğu görülmektedir. Gıda enflasyonunun beslenme davranışı ve diyet kalitesine etkileri ile ilgili hassas gruplarda (kadınlar, gebeler, yaşlılar gibi) çalışmaların yapılması ve sonuçlarının literatüre kazan-

dırılması önemli bir gerekliliktir. Yapılacak araştırma sonuçlarıyla toplumda farkındalık ve bilinç düzeyleri artırılabilir; yetkili kurumların gıda enflasyonunun beslenme üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çeşitli politikalar geliştirmesi sağlanabilir. Örneklem sayısı artırılarak ve örneklem grubu çeşitlendirilerek daha fazla randomize kontrollü çalışmanın yapılması gerekmektedir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar çatışması: Yazarlar bu yazı için gerçek, potansiyel veya algılanan bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Etik izin: Bu çalışma için Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'ndan (Tarih: 21.11.2022, Sayı: 18/172) onay alınmıştır.

Veri erişilebilirliği: Veriler talep üzerine sağlanacaktır.

Finansal destek: -

Teşekkür: Araştırmaya katılmayı kabul eden tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Açıklama: Bu makale, Sevinç EŞER DURMAZ'ın Prof. Dr. Alev Keser danışmanlığında hazırladığı "Gıda enflasyonunun beslenme davranışına etkisi" ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması" başlıklı doktora tezinden alınmıştır (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye, 2024).

Gıda enflasyonu beslenme alışkanlıklarını etkiliyor mu? Başlıklı bildiri 6. Uluslararası Multidisipliner Bilimsel Çalışmalar ve Küresel Uygulamaları Kongresi, 9-16 Nisan, 2024, Lisbon/Portugal sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

Beslenme Bilgi Sistemi (BEBİS), (2010). Ebispro for Windows, Stuttgart, Germany; Turkish version: Bebis; databases: Bundeslebensmittelschlüssel (11.3) and other sources [Bilgisayar yazılımı].

Besora-Moreno, M., Llauradó, E., Tarro, L., Solà, R. (2020). Social and economic factors and malnutrition or the risk of malnutrition in the Elderly: A Systematic review and meta-analysis of observational studies. *Nutrients*, 12(3), 1-16. https://doi.org/10.3390/nu12030737

Bouzas, C., Pastor, R., García, S., Monserrat-Mesquida, M., Martínez-González, M.Á., Salas-Salvadó, J., Corella, D., Schröder, H., Martínez, J.A., Alonso-Gómez, Á.M., Wärnberg, J., Vioque, J., Romaguera, D., Lopez-Miranda, J., Estruch, R., Tinahones, F.J., Lapetra, J., Serra-Majem, L., Riquelme-Gallego, B., Tur, J.A. (2023). Association of monetary diet cost of foods and diet quality in Spanish older adults. *Frontiers in Public Health*, 11, 1–11. https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1166787

Budak, D.B. (2014). Tüketicilerin gıda ürünlerini satın alma davranışı üzerine pazarlama iletişimi araçlarının etkisi. *Turkish Journal of Agricultural and Natural Sciences.*, 1349–1356.

Bukambu, E., Lieffers, J.R.L., Ekwaru, J.P., Veugelers, P.J., Ohinmaa, A. (2020). The association between the cost and quality of diets of children in Canada. *Canadian Journal of Public Health = Revue Canadienne de Sante Publique*, 111(2), 269–277. https://doi.org/10.17269/s41997-019-00264-7

Curi-Quinto, K., Unar-Munguía, M., Rodríguez-Ramírez, S., Röös, E., Willett, W.C., Rivera, J.A. (2022). Diet cost and quality using the Healthy Eating Index-2015 in adults from urban and rural areas of Mexico. *Public Health Nutrition*, 25(9), 2554–2565. https://doi.org/10.1017/S1368980021004651

Dalwood, P., Marshall, S., Burrows, T.L., McIntosh, A., Collins, C.E. (2020). Diet quality indices and their associations with health-related outcomes in children and adolescents: an updated systematic review. *Nutrition Journal*, 19(1), 1–43. https://doi.org/10.1186/s12937-020-00632-x

Damigou, E., Kouvari, M., Chrysohoou, C., Barkas, F., Kravvariti, E., Dalmyras, D., Koutsogianni, A.D., Tsioufis, C., Pitsavos, C., Liberopoulos, E., Sfikakis, P.P., Panagiotakos, D. (2023). Diet quality and consumption of healthy and unhealthy foods measured via the global diet quality score in relation to cardiometabolic outcomes in apparently healthy adults from the Mediterranean region: The ATTICA epidemiological cohort study (2002-2022). *Nutrients*, 15(20), 1–13. https://doi.org/10.3390/nu15204428

Darmon, N., Drewnowski, A. (2015). Contribution of food prices and diet cost to socioeconomic disparities in diet quality and health: a systematic review and analysis. *Nutrition Reviews*, 73(10), 643–660. https://doi.org/10.1093/nutrit/nuv027

Darmon, N., Lacroix, A., Muller, L., Ruffieux, B. (2014). Food price policies improve diet quality while increasing socioeconomic inequalities in nutrition. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1), 1–12. https://doi.org/10.1186/1479-5868-11-66

Demir, İ., Coşkun, B.N., Duman, N. (2022). Fakirleşiyor muyuz? Kadın Tüketicilerin Gıda Tüketim Alışkanlıkları. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2022(1), 112–131.

Demirer, B., Yardımcı, H. (2025). Nutritional literacy levels of university academic and administrative staff: A cross-sectional study from Turkey. *Nutrition and Health*, 31(1), 147–154. https://doi.org/10.1177/02601060231163922

Echouffo-Tcheugui, J.B., Ahima, R.S. (2019). Does diet quality or nutrient quantity contribute more to health? *Journal of Clinical Investigation*, 129(10), 3969–3970. https://doi.org/10.1172/JCI131449

Ersoy, E. (2017). Tüketicilerin değişen alışveriş alışkanlıkları (online alışveriş). *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 87–129.

Eşer Durmaz, S., Keser, A., Ergenç, C. (2025). A multidimensional scale for evaluating food inflation's impact on nutritional behavior. *BMC Public Health*, 25(1), 1–12. https://doi.org/10.1186/s12889-025-23553-y

Fajobi, D.T., Ajetomobi, J.O., Raufu, M.O., Fajobi, M.O., Paramasivam, P. (2024). Effects of food price on nutrition outcomes among women in Nigeria. *Food Science and Nutrition*, 12(1), 94–104. https://doi.org/10.1002/fsn3.3737

FAO (2025). World Food and Agriculture Statistical Yearbook. pp. 418. ISBN: 978-92-5-140174-3. https://doi.org/10.4060/cd4313en

FAO, IFAD, UNICEF, WFP, WHO (2025). The State of Food Security and Nutrition in the World 2025. In The State of Food Security and Nutrition in the World 2025. https://doi.org/10.4060/cd6008en

FDA (2020). Tips for Making Healthy Choices While Food Shopping. https://www.fda.gov/media/131160 (Erişim tarihi: 10.09.2023)

Green, R., Cornelsen, L., Dangour, A.D., Honorary, R.T., Shankar, B., Mazzocchi, M., Smith, R.D. (2013). The effect of rising food prices on food consumption: systematic review with meta-regression. *BMJ (Clinical Research Ed.)*, 346(7915), 1–9. https://doi.org/10.1136/bmj.f3703

Hadley, C., Stevenson, E.G.J., Tadesse, Y., Belachew, T. (2012). Rapidly rising food prices and the experience of food insecurity in urban Ethiopia: Impacts on health and well-being. *Social Science and Medicine*, 75(12), 2412–2419. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2012.09.018

Hair, J.F., Black, W. C., Babin, B.J., Anderson, R.E. (2019). Multivariate data analysis. (8th ed.). England: Pearson Prentice. ISBN: 978-1-4737-5654-0

Huang, X., Yang, S., Wang, Z. (2021). Optimal pricing and replenishment policy for perishable food supply chain under inflation. *Computers and Industrial Engineering*, 158, 107433. https://doi.org/10.1016/j.cie.2021.107433

Iannotti, L.L., Robles, M., Pachón, H., Chiarella, C. (2012). Food prices and poverty negatively affect micronutrient intakes in Guatemala. *Journal of Nutrition*, 142(8), 1568–1576. https://doi.org/10.3945/jn.111.157321

Kalkan, P. (2021). Pandemi Ekonomisinin İnternet Alışverişine Etkilerinin Analizi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, *4*(8), 740–758. https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.796

Kim, S., Haines, P.S., Siega-Riz, A.M., Popkin, B.M. (2003). The Diet Quality Index-International (DQI-I) provides an effective tool for cross-national comparison of diet quality as illustrated by China and the United States. *The Journal of Nutrition*, 133(11), 3476–3484. https://doi.org/10.1093/jn/133.11.3476

Kizilaslan, N., Yüzbaşioğlu, R. (2023). Bireylerin semt pazarı tercih nedenleri ve semt pazarı ürünlerine olan talebi: Tokat ili merkez ilçe örneği. *Journal of Gaziosmanpasa Scientific Research*, 12(3), 208–222.

Koçoğlu, D., Akın, B. (2009). Sosyoekonomik eşitsizliklerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve yaşam kalitesi ile ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(4), 145–154.

Kut, A., Salgür, F. (2015). Sağlık alanında sosyoekonomik düzey belirleme: Tıbbi araştırmalarda doğru uyguluyor muyuz? *Turkish Journal of Family Practice*, 19(1), 4–13. https://doi.org/10.15511/tahd.15.01004

Lo, Y.T., Chang, Y.H., Lee, M.S., Wahlqvist, M.L. (2009). Health and nutrition economics: diet costs are associated with

diet quality. *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition,* 18(4), 598–604.

Louie, P., Wu, C., Shahidi, F.V., Siddiqi, A. (2023). Inflation hardship, gender, and mental health. *SSM - Population Health*, 23, 101452. https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2023.101452

Meerman, J., Aphane, J. (2012). Impact of high food prices on nutrition. FAO's Expert Consultation on Policy Responses to High and Volatile Food Prices. https://www.fao.org/fileadmin/user_upload/agn/pdf/Meerman_Aphane_ICN2_FINAL.pdf (Erişim tarihi: 24.06.2023)

Miller, V., Webb, P., Micha, R., Mozaffarian, D. (2020). Defining diet quality: a synthesis of dietary quality metrics and their validity for the double burden of malnutrition. *The Lancet Planetary Health*, 4(8), e352–e370. https://doi.org/10.1016/S2542-5196(20)30162-5

Monsivais, P., Scarborough, P., Lloyd, T., Mizdrak, A., Luben, R., Mulligan, A.A., Wareham, N.J., Woodcock, J. (2015). Greater accordance with the dietary approaches to stop hypertension dietary pattern is associated with lower diet-related greenhouse gas production but higher dietary costs in the United Kingdom. *American Journal of Clinical Nutrition*, 102(1), 138–145. https://doi.org/10.3945/ajcn.114.090639

Ramón-Arbués, E., Granada-López, J.M., Martínez-Abadía, B., Echániz-Serrano, E., Antón-Solanas, I., Jerue, B.A. (2021). Factors related to diet quality: A cross-sectional study of 1055 university students. *Nutrients*, 13(10), 1–15. https://doi.org/10.3390/nu13103512

Rana, M.M., Roschnik, N., Taiwo, O.C., Kulemba, A., Dambuleni, D., Phiri, B. (2023). The trends and effects of food price inflation on the cost and affordability of nutritionally adequate diets in Malawi. *World Nutrition*, 14(3), 3–13. https://doi.org/10.26596/wn.20231433-13

Recommended Dietary Allowances: 10th Edition. (1989). Recommended Dietary Allowances. https://doi.org/10.17226/1349

Türkiye Beslenme Rehberi (TÜBER) (2022). Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Yayın No:1031, Ankara 2022. ISBN: 978-975-590-867-0

Tepe, F., Özer, C,. Salalı, H.E., Demirbaş, N. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde tüketicilerin gıda alışveriş davranışlarındaki değişim: Bursa ve Eskişehir illeri örnekleri. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 08(01), 24–30.

Uyar, K., Oralhan, B. (2019). Tüketicilerin Süpermarket Tercih Kriterlerinin ve Mobil Uygulama Davranışlarının İncelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 27–52. https://doi.org/10.18026/cbayarsos.584319

Yayar, R., Sadaklıoğlu, H. (2012). Kamu çalışanlarının internetten ürün satın alma davranışları üzerine bir araştırma. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 145–157.

Yılmaz, Y., Oraman, İ.H., İnan, E. (2009). Gıda ürünlerine ilişkin tüketici davranışı dinamiklerinin belirlenmesi: "Trakya Örneği." *JOTAF / Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1–10.